

حقوق غیر قابل تعدیل
در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر

(تنبی اربا فقه امامیه و حقوق موضوعه‌ی ایران)

مؤلف:

بهناز رستگار نسب

۱۳۹۹

- ۶۴۶۷/۱۱۷
۵۲۶۶۶
- سرشناسه : رستگار نوب، بهنا، ۱۳۷۰-
عنوان و نام پدیدآور : حقوق غیر قابل انکار کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (تطبیق آن با فقه امامیه - نمونه موضوعی ایران) / مولف بهناز رستگار نسب.
مشخصات نشر : تهران: مهر کلام، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری : ۱۳۲ص.
شابک : 978-622-6896-38-2
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه: ص [۱۲۹]-[۱۲۲]؛ همچنین به صورت اینترنتی در دسترس.
موضوع : کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (۱۹۵۰ م)
موضوع : Convention for Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950)
موضوع : حقوق بشر -- مطالعات تطبیقی
موضوع : Human rights -- Comparative studies
موضوع : حقوق بشر -- ایران
موضوع : Human rights -- Iran
موضوع : حقوق بشر -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع : Human rights -- Religious aspects -- Islam
رده بندی کنگره : JC۵۷۱
رده بندی دیویی : ۳۴۱/۴۸
شماره کتابشناسی ملی : ۶۱۷۷۵۸۳

دفتر مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید، پلاک ۷۴

شماره تماس: ۶۶۴۶۳۲۴۵

www.mehrekalam.ir

حقوق غیرقابل تعدیل در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر

(تطبیق آن با فقه امامیه و حقوق معنوی ایرانی)

مؤلف: بهناز رستگار نسب

چاپ اول: ۱۳۹۹

تیراژ: ۵۰ نسخه

چاپ: غزال

صفحه‌آرایی: بنیامین غفاری

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق محفوظ و متعلق به انتشارات مهرکلام است.

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۹۶-۳۸-۲

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
فصل اول: مفاهیم، مبانی، سیر تاریخی	۱۳
۱-۱- مفاهیم	۱۳
۱-۱-۱- دادرسی عادلانه	۱۳
۱-۱-۲- تعریف حق و حقوق	۱۴
۱-۱-۳- کنوانسیون و پیمان حقوق بشر	۱۵
۱-۱-۴- حق بر دادرسی در واسیون اروپایی حقوق بشر	۱۸
۱-۱-۵- شرایط اضطراری	۲۰
۱-۱-۵-۱- ماهیت شرایط اضطراری	۲۲
۱-۱-۵-۲- وجود شرایط اضطراری	۲۳
۱-۱-۵-۳- اصول حاکم بر شرایط اضطراری	۲۶
۱-۱-۶- دادرسی منصفانه	۲۷
۲-۱- مبانی	۳۵
۲-۱-۱- مبانی شکل‌گیری حقوق غیرقابل تعدیل	۳۵
۲-۲-۱- دادرسی به معنای اخص	۳۵
۲-۲-۱-۱- اعتبار امر مختوم	۳۶
۲-۲-۲-۱- جهات سقوط دعوای عمومی	۳۸
۲-۲-۲-۱- رعایت احترام حقوق دفاعی	۳۹
فصل دوم: حقوق غیرقابل تعدیل	۴۳
۱-۲- تعریف و جایگاه حقوق غیر قابل تعدیل در دادرسیها	۴۳
۱-۱-۲- استانداردهای غیر قابل عدول از دادرسی منصفانه	۴۴

- ۴۷ ..... ۲-۱-۱-۱- استانداردهای شکلی
- ۴۷ ..... ۲-۱-۱-۲- استانداردهای ماهوی
- ۴۷ ..... ۲-۱-۲- استانداردهای غیر قابل عدول از دادرسی عادلانه
- ۴۸ ..... ۲-۱-۲- معاهدات حقوق بشر
- ۴۸ ..... ۲-۲-۱-۲- استانداردهای غیر قراردادی
- ۵۰ ..... ۲-۱-۲- رعایت تعهدات بین‌المللی
- ۵۰ ..... ۲-۲- حقوق بشر
- ۵۳ ..... ۱-۱-۲- تعاریف حقوقی حقوق بشر
- ۵۴ ..... ۱-۱-۲-۲- حقوق و امتیازات انسانی
- ۵۵ ..... ۲-۲-۲- تأمین حقوقی حقوق بشر
- ۵۶ ..... ۲-۲-۲- حقوق بشر از منظر غرب
- ۵۸ ..... ۳-۲-۲- حقوق بشر از منظر اسلام
- ۶۰ ..... ۴-۲-۲- حقوق بشر از منظر حقوق داخلی
- ۶۱ ..... ۳-۲- حقوق بنیادین
- ۶۲ ..... ۱-۳-۲- حق حیات
- ۶۴ ..... ۲-۳-۲- منع شکنجه
- ۶۶ ..... ۳-۳-۲- منع بردگی
- ۶۸ ..... ۴-۳-۲- عطف بما سبق نشدن قوانین
- ۶۹ ..... ۵-۳-۲- منع مجازاتهای غیر انسانی و تحقیرآمیز

فصل سوم: حقوق غیر قابل تعدیل در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، فقه امامیه و

- ۷۱ ..... حقوق داخلی
- ۷۱ ..... ۱-۳- حق حیات
- ۷۱ ..... ۱-۱-۳- حق حیات در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر
- ۷۳ ..... ۱-۱-۳- قطع دوران بارداری
- ۷۴ ..... ۲-۱-۳- اتانازی
- ۷۵ ..... ۳-۱-۳- استثنائات وارده بر حق حیات

- ۳-۱-۲- حق حیات در فقه امامیه ۷۷
- ۳-۱-۲-۱- اختیار تن ۷۹
- ۳-۲-۱-۲- سقط جنین ۸۱
- ۳-۲-۱-۳- سلب حیات ۸۲
- ۳-۱-۳- حق حیات در حقوق داخلی ۸۵
- ۳-۱-۳-۱- اتانازی ۸۶
- ۳-۱-۳-۲- سقط جنین ۸۹
- ۳-۲- منع شکنجه ۹۰
- ۳-۲-۱- منع شکنجه در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر ۹۱
- ۳-۲-۲- منع شکنجه در فقه امامیه ۹۳
- ۳-۲-۳-۱- مستندات قرآنی ۹۳
- ۳-۲-۳-۲- مستندات روایی ۹۴
- ۳-۲-۳- منع شکنجه در حقوق داخلی ۹۷
- ۳-۳- منع بردگی و برده داری ۱۰۰
- ۳-۳-۱- بردگی در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر ۱۰۰
- ۳-۳-۱-۱- کار عام المنفعه ۱۰۲
- ۳-۳-۱-۲- کار درخواستی در طول مدت اجرائی ضمانت اجرائی کیفری
[کار در زندان] ۱۰۲
- ۳-۳-۲- بردگی در فقه امامیه ۱۰۳
- ۳-۳-۳- بردگی در حقوق داخلی ۱۰۷
- ۳-۳-۳-۱- قانون منع خرید و فروش برده در خاک ایران و آزادی برده در
موقع ورود به مملکت مصوب ۱۸ بهمن ماه ۱۳۰۷ ..... ۱۰۷
- ۳-۳-۳-۲- قانون مربوط به الحاق دولت ایران به قرارداد تکمیلی منع
بردگی و برده فروشی و عملیات و دستگاههای مشابه بردگی مصوب اسفند
۱۳۳۷ ..... ۱۰۷
- ۴-۳- عطف بما سبق نشدن قوانین کیفری ۱۱۴
- ۴-۳-۱- عطف بما سبق نشدن قوانین کیفری در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر ۱۱۴
- ۴-۳-۲- عطف بما سبق نشدن قوانین کیفری در فقه امامیه ۱۱۵
- ۴-۳-۱- اصل برائت ۱۱۶

مقدمه

سازمان ملل متحد برای حمایت هرچه بیشتر از حقوق بشر قوانینی را وضع نموده و دولت‌ها را ملزم به رعایت این قوانین در سطح ملی و بین‌المللی کرده و به رعایت آنها در زمینه‌ی دادرسی تأکید فراوان داشته. اما روند افزایش اختلافات بین دولت‌ها در سده‌ی اخیر و گسترش جنگ و شرایط نابسامان بین‌المللی که ایجاد شده، کمیسیون‌ها و میثاق‌های بین‌المللی را ایجاد کرده است تا ضمن حمایت از اصول دادرسی، اختیار عدول و رعایت نکردن برخی اصول را به دولت‌ها در شرایط اضطراری بدهد. در میان این اصول حقوقی، مواردی هستند که به طور مطلق مورد حمایت سازمان ملل متحد قرار گرفته‌اند و تحت هیچ شرایط حتی شرایط اضطراری قابل عدول نمی‌باشد. این حقوق، حقوق غیر قابل تعدیل نام دارد که در این به تبقی بین سه موضع کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، ایران و فقه امامیه مورد بررسی قرار گرفته است. علت انتخاب این سه موضع به این دلیل می‌باشد که بنا به فرموده‌ی دکتر کاتوزیان علاوه بر اینکه قانون ما برگرفته از قانون فرانسه می‌باشد زمانی که قانون اساسی ایران و بعد از آن منابع اساسی در مورد موضوعی سکوت کرده باشند به قانون فرانسه رجوع می‌شود که عضو اتحادیه اروپا می‌باشد. سوالاتی که در این تحقیق دنبال می‌شود از این قرار است که آیا مواردی مبنی بر عدول از حقوق غیر قابل تعدیل در بین این سه موضع دیده شده؟ آیا استثنائاتی هم برای ایران وجود دارد؟ در کدام مورد ایران به کنوانسیون و یا اسلام رجوع می‌کند؟ آیا سازمان ملل متحد نظارتی هم بر رعایت این حقوق دارد؟ آیا ضمانت اجرایی هم قرار داده شده؟ و علاوه بر سوالات مذکور به جایگاه حقوق غیر قابل تعدیل در حقوق بشر هم اشاره شده و در عین حال به ادله و ابهامات و استثنائات موجود در این سه موضع هم مورد تحلیل قرار گرفته شد. روش پژوهش در تحقیق پیش رو توصیفی تحلیلی به صورت کتابخانه‌ای و ابزار پژوهش: فیش برداری می‌باشد. با عنایت به مطالب گفته شده این حقوق ابتدا در کنوانسیون اروپایی مطرح می‌شود و بعد در ایران و فقه امامیه. حقوق غیر قابل تعدیل در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر عبارتند از: حق حیات، منع شکنجه، منع بردگی، منع مجازات‌های تحقیر آمیز و منع عطف بما سبق شدن قوانین.